

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 45.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Илази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Нешто о постанку српског и народног позоришта.

(Свршетак.)

И за то је можда сретније прошла од свију пређашњих српских позоришних дружина.

Један чивутин, по имену Мај из В. Ст. Миклуша, дође још г. 1859. о малој го- спојини у Кикинду на вашар, и у великој гостионици, при вечери, стаде чистим српским језиком говорити, како је брука и срамота, да у српској војводини нема српског позоришта, и како је он наумио, да о свом трошку састави позоришну дружину, и да је на ту цел у В. Ст. Миклушу, и Чанаду неколико особа већ придобио, а да у Кикинди није могао баш никога наћи.

Сутра дан пријавио се и мени, да га у том послу његовом потпомогнем и у- путим.

Оставио ми је и своју карту, коју сам показао Мити Моцики, правнику из В. Ст. Миклуша, распитујући се о личности тога Јеврејина.

Моцика ми рече, да Јеврејина познаје, да је исти заузет за српство, и да ће гледати, да му и он набави неколико глумаца у В. Бечкереку, камо је полазио.

По кратком времену чујем ја, да је Мај дружину склопио и да је почела давати представе у Чанаду.

За тим је иста дружина отишла у Сент-Миклуш, а годину дана после тога у пролеће отпочела је представе у В. Кикинди.

Мај није путовао с дружином, али јој је он био поглавица и издржавао ју је.

Из В. Кикинде отишла је дружина у Бечеј, па је походила и друга места, док на послетку није се појавила и у Новом Саду.

Син пок. Јоце Кнежевића труби на све стране, да је садању дружину српског народног позоришта његов отац саставио.

То није истина, јер Јоца Кнежевић није био установитељ те дружине, већ јеврејин Мај.

Јоца Кнежевић стојао је, као што сам то већ споменуо, све до г. 1861. у општинској служби у Врањеву, али кад је те године службу или напустио, ил' је изгубио, скупи дружину, па је тако давао представе у Банату и у бачком потијеу.

Лепу је успомену оставио Кнежевић у Ст. Кањижи, где једва да има 600 Срба, а Мађара до 8000.

Ту се бавио дуже времена, па је „Зидање Раванице“ једно десетак пута представљао у препуној кући.

Он је тај комад дао представљати по начину, како га је научио био у Кикиндском српском позоришту од г. 1846.

Толико износим за сад.

Све што сам написао, написао сам по своме сећању, никоме у хатар, већ што ми је намера била, да и ја дадем нешто грађе ономе, који ће временом да опише постанак и — развитак српског и српског народног позоришта.

У В. Кикинди

Ђ. С.

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Очарани Кнез*. Шаљива игра у 3 чина, написао Шлец, превео П. П.)

Ко је 13. марта о. г. био у нашем позоришту, могао се ситнасмејати невиној, несташној шали, у којој нам се износе на најкомичнији начин јади и туге, наде и радости чизмара, који мисли, да је претворен у кнеза. Така шала има свакако места на позорници, јер и публика хоће по каткад да се мало разоноди, да се од срца насмеје, да за часак заборави на све, па јој чисто годи, кад не мора својој доброј вољи да притегне колане. О томе воде рачуна све позоришне управе на свету па гледају, да ту добру вољу изазову што чешће у своје публике, која им је на том увек и захвална. Тако се то ради у Паризу, где се у „Théâtre Français“-у, поред Молијера и других класика, приказују готово сваке недеље Скапенове лакрдије, које су пуне најдрастичније комике. И сам „Бургтеатар“ у Бечу даје по каткад лакрдије од Коцебуа и других немачких писаца. Тако се и „Очарани кнез“ приказао тамо у току од двадесет година педесет и неколико пута. Славни немачки драматичар и књижевник Лаубе рекао је приликом приказа „Очараног кнеза“ ове значајне речи: „Der heitere „Verwunschene Prinz“ wurde Gegenstand einer ersten Principienfrage. Bei einer grossen Anzahl unserer Lustspiele sagt der ästhetische Kritiker mit Recht: es ist mehr Posse als Lustspiel! und es fällt uns doch nicht ein, das Stück vom Burgtheater zu weisen. Die Grenzlinie ist sehr schwer zu bestimmen, und ich habe immer gemeint, man soll sich da vor Pedanterie hüten. Fröhlichkeit ist ein gar gutes Ding. Man soll ihr nicht entgegengetreten, so lange sie nicht Neigung zeigt, trivial zu werden.“

Die Franzosen wissen recht gut, was sie wollen, indem sie auf ihrem stolzen Théâtre Français alte Stücke mit größter, ja größlicher Komik jede Woche aufführen. Sie wollen ungebundene, natürliche Frische, sie wollen derbe Heiterkeit, ja unmotivirte Lustigkeit nicht ausgehen lassen auf ihrer Scene; sie wollen den oft verwickelten modernen Reserven vornehmer Gesellschaft einen Widerpart entgegenhalten, damit der Geschmack nicht schrumpfe in künstlicher wie ängstlicher Convenienz.

Ein Theater, wie das Burgtheater, welches nur Schauspiel bringt, soll ferner auch den ganzen Umfang des Schauspieles bringen. Zu diesem Umfange gehört die Posse im feineren Sinne.

In diesem Sinne hielt ich und halte ich das

Genre des „Verwunschenen Prinzen“ für ganz zulässig. Seine heitere Wirkung hat es denn auch in vollem Masse gethan.

(„Весело „Очарани кнез“ дао је повода, да се расправи озбиљно начелно питање. О нашим шаљивим играма вели критик-естетичар с правом, да је већина од њих више лакрдија него шаљива игра, па нам ипак не пада на памет, да их са позорнице дворског позоришта уклонимо. Међу између њих тешко је одредити, и ја сам увек тог мишљења, да се чувамо од педантерије. Веселост је добра ствар. И њој не треба на пут стати, докле не почне нагињати да постане тривијалном.“

Французи знају веома добро што раде, када њихова поносита позорница Théâtre Français сваке недеље износи старе комаде од грубе, и најгрубље комике. Они хоће, да им са њихове позорнице не понестане несалутане, природне свежине, грубе шале и неразложног весеља; они хоће да противстану модерним усуканим, резервисаним назорима великог света, да се не би укусе скучио у усељену и замучну пристojаност.

Дворско Позориште, које доноси само позоришне игре, треба да их доноси у целом опсегу њиховом. У тај опсег спада и лакрдија у финијем смислу.

У том смислу држао сам и држим и сад, да су са свим zgodни за представу комади од врете „Очараног Кнеза“. И он нас ведри весељем у потпуној мери.“

Приказ тога комада стекао је и у наше публике потпуног признања и допадања. Доказ је томе између осталог и то, што публика од почетка до краја није излазила из смеја. Вешта, добра игра г. Добриновића изазвала је у публике одмах у почетку добру вољу, која није никако после ни малаксавала. Већ и његовој скроз и скроз промишљеној и у најмањим ситуацијама добро изведеној игри за љубав вредно је, што се изнео и у нас на позорницу тај комад, који је као створен, да развесели, да разгали сваку, а нарочито недељну публику.

И остали су добро пристали уз г. Добриновића, а међу њима с похвалом нам је споменути гђцу М. Максимовићеву (Евица), која је живом и веселом игром својом много допринела, да се није нигде реметио добар расположеј, који је тога вечера овладао био нашом публиком.

Г. Добриновића изазвала је неколико пута наша публика, раздрагана фином, нигде не претераном, хумором зачињеном комичном игром његовом.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(„Млетачки Трговац“.) Драма у четири чина, од Виљема Шекспира, превео Јован Петровић. — Приказана у народном позоришту 8. марта о. г.)

О тој драми пишу „Новости“ :

„Већ је томе преко 270 година, како Шекспир живи на светским позорницама вазда свеж, вазда незастарео, и нема изгледа, да ће са њих скоро сићи. Његове карактере — са малим изузетком, као што су Отело, Хамлет и томе подобни — сретамо и дан данас на улици, у друштву; они живе међу нама, јер их је велики песник с природе снимао. Њему је свагда била цел, да расветли, разјасни и што очигледније представи и најситнију психолошку, или етичку истину. Он се бавио студијом човечије душе и пратио њен развој од постанка па до краја, испитујући ма и најмањи узрочић, који би био кадар, да иоле поремети правилан ток психичког развоја. Такве узроке, а нарочито последице, које отуда проистичу, Шекспир нам је верно илустровао у његовим јунацима, у његовим узвишеним трагедијама. Његови јунаци пролазе све оне фазе, кроз које човек мора да прође, ако се хоће, да им је развој природан, да су душевни прелазни истинити. То је оно, што га и чини великим.

У новије време водила се читава распра о томе, да ли је баш Шекспир писац свих оних драма, које се под његовим именом штампају и представљају; јер су неки тврдили, да је њихов писац чувен лорд Бекон, који је у своје време био познат са своје свестране образованости. Но то је остало недоказано.

У „Млетачком трговцу“ изнео нам је Шекспир „за чудо фини и силну психологијску слику“ — како вели Ј. Шер.

Најверније је велики песник опртао контраст карактера између оца — Шајлока и кћери му Десике. Исто месо, иста крв, а таква противност осећаја. Он се стара, не гледећи на средства, да своје дукате умножи; а она је готова да их однесе своје драгану. Он је зверског срца и уме из дубине душе да мрзи; а она нежна и свим срцем љуби.

„Шекспир,“ — вели Хајне — „није хтео, да слика јеврејкињу; он је хтео да изнесе само Евину кћер, једну од оних лепих птица, које кад им нарасте крила, излете из очина гнезда, те право љубљеноме мужаку.“

„Пети чин је погрешка у склапању *плана* и *заплета*“, — вели један наш естетичар, који је у своје време имао страст, да пише веће критике, но што је само дело, тражећи у њима и најситније *естетичне* погрешке. Дакле овај пети чин изостављен је код нас за то, што не одговара

закономима драмским и естетичним!! Е. видите, то Шекспир није знао; да је знао, уверен сам, да не би пети чин ни написао. А ја опет познајем много дела, која одговарају свима *естетичним* правилима, па опет за то садржина им не вреди ни луле дувана.

Шекспир је, сигурно, боље знао, шта је радио и шта је хтео са петим чином од оних, који му тај чин пребрисаше и на четврти чин накаламише нешто из петог чина, што је, наравно, испало врло сакато, па за то му *није шребало дирати у пети чин*. Г. Јовановић (Шајлок) доводио нас је до усхићења. Ми се још опомињемо пок. Бачванског у тој улози и морамо признати, да му се г. Јовановић потпуно приближио. У трећем и четвртном чину достигао је врхунац своје снаге. Г. Рајковић (Антонијо) схватио је потпуно карактер своје улоге и извео је на задовољство. Г. Гавриловић (Басанијо) играо је врло добро; али је био несретан у масци. Г. Станишић (Грацијано) још се држи. Г. Лугумерски (Кнежевић марокански) падао је овога вечера у очи, истина, једном, али лепо изведеном сценом. Г. Анастасијевић (стари Гобо) разгалио је својом игром местимичне суморне утиске. Г-ца Нигринова била је овога вечера добра Порција, али ерски језик, ерски језик... Незнамо шта је хтела гђа Ђуришићева са оним меланжем од одела; ваљда талијанке нису биле тако безукусне.

И остали су били добри“.

ПОЗОРИШТЕ.

(Трифновићево вече) „Vienac“ пише: „Леп је обичај ерског народног глумишта у Новом Саду, да сваке године на дан Трифковићеве смрти приређује свечано вече, приказујући три најбоље шаљиве игре његове: „Честитам“, „Љубавно писмо“, и „Француско-пруски рат“. Па тако је било не давно и ове године, кад су глумци и опћинство учинили своје, да се прослави успомена даровитог писца комедије, који је на велику штету ерске књижевности пре једанаест година умр'о у тридесет другој години. Ми то навалице напомињемо, не би ли и наша глумишна управа завела тај лепи обичај, да се бар кадикад подмлади успомена на три човека, заслужна за хрватско глумиште, а то су: Деметер, Фрајденрајх и Лисински“.

СИТНИЦЕ.

(Добар савет.) Мене је јуче назвао наш колега редитељ магарцем! Ја ћу да га тужим одбору. Шта ти велиш? — Ја ти велим, да га не тужиш. — А за што? — Јер ће бити грђа брука ако наш редитељ то и докаже пред одбором.

Издаје управа ерског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

49. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 32.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 18. МАРТА 1886.

ЛАВОРИКА И ПРОСИЈАЧКИ ШТАП.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, ОД К. ХОЛТАЈА, ПРЕВЕО П. Ј. МОСТИЋ.

ОСОБЕ:

Грунд, тајни саветник	Милојевић.	Фрајндлих	Стојчевић.
Едвард Грунд, члан суда, његов син	Миљковић.	Алес, књиџар	Кестерчанек.
Шваље Федор од Ст. Ервала	Ђурђевић.	Прва } гошћа	Д. Николићева.
Барон Амзел, банкар	Васиљевић.	Друга }	Д. Бандобранска.
Агнија, његова кћи	Л. Хаџићева.	Хајнрих, песник	Т. Јовановић.
Интенданат позоришни	Петровић.	Матилда, његова жена	З. Милојевићка.
		Балзер, бантован код Амзла	Лазић.

ПРОСИЈАЧКИ ШТАП И ЛАВОРИКА.

ЗАВРШНА ИГРА У 1 ЧИНУ.

ОСОБЕ:

Председник Едвард Грунд	Миљковић.	Шваље Федор од Ст. Ервала	Ђурђевић.
Агнија, његова жена	Л. Хаџићева.	Гостионичар у Висбадну	Димитријевић.
Хенријета) Виљем) њихова деца	М. Максимовићева.	Људи просијак	Т. Јовановић.
	Марковић.		

Г. ТОША ЈОВАНОВИЋ, редитељ краљ. српског народног позоришта у Београду,
у улози песника Хајнриха као гост трећи пут.

У четвртак 20. марта по други пут: „ОТЕЛО.“ Трагедија у 5 чинова, написао
В. Шекспир. Прва четири чина превео Г. Гершић, пети А. Хаџић. За српску
позорницу удесно А. Хаџић. — Г. ТОША ЈОВАНОВИЋ, редитељ краљ. српског
народног позоришта у Београду, у насловној улози као гост претпоследњи пут.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5
после подне, а у вече на каси.

Бољују: Д. Ружић, С. Миљковићка.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₂ САХАТА.